

Є.В.Рябінін

ЕКЗОГЕННІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ПОСИЛЕННЯ ЕТНОСЕПАРАТИСТСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

В статті проаналізовано вплив зовнішніх факторів на посилення етносепаратистських конфліктів. Класифіковано екзогенні чинники впливу, які найчастіше використовуються основними та впливовими акторами міжнародних відносин для посилення своїх позицій в регіоні. Доведено, що етно/сепаратистські конфлікти мають не лише внутрішні причини для ескалації, а частіше й зовнішній вплив, який проявляють головні актори міжнародних відносин, вирішуючи свої геополітичні завдання. Проведено аналіз тих напрямків, які використовують Угорщина, Румунія та РФ для впливу на області України, що межують з ними. Доведено, що культурна складова екзогенного впливу посилює чинник ідентичності та може слугувати елементом м'якої сили та каталізації етно/сепаратистського конфлікту в країні.

Ключові слова: сепаратизм, екзогенні чинники, Росія, Угорщина, Румунія, етносепаратистський конфлікт.

Вважається, що сепаратизм є явищем виключно внутрішнім. Існує низка внутрішніх чинників, які сприяють посиленню етносепаратистських процесів в тому чи іншому регіоні. Проте, окрім внутрішніх чинників, необхідно також відзначити й вплив зовнішніх чинників. У зв'язку з цим на перший план виступає геополітичні інтереси сусідніх держав або потужних акторів міжнародних відносин, які зацікавлені в послабленні або розпаді держави для посилення своїх позицій в регіоні або в збільшенні своєї держави територіями через заволодіння частиною сусідньої держави.

Потенціал міжнародного впливу – це сукупність ресурсів, якими володіє держава для надання прямого і непрямого, військово-політичного, дипломатичного, економічного, фінансового, технологічного, культурно-інформаційного та іншого впливу на інші держави і міжнародне середовище в цілому в своїх цілях і інтересах.

Екзогенні процеси мають визначальний вплив на внутрішній розвиток держав. Тобто причини і характер конфліктів пов'язані з особливостями стану світової геосоціальної системи та її динаміки [7].

Відношення до сепаратистських процесів в тій або іншій державі сьогодні має виключно геополітичну вигоду. Зовнішній чинник може проявлятися різними способами – жорсткими і м'якими.

Жорсткий має одне вираження – військове втручання, та може проявлятися наступним чином:

- регіону країни надається військова допомога;
- введення миротворців або контингенту військ для подальшого врегулювання конфлікту, але з урахуванням інтересів регіону, що претендує на відділення або для підтримки центральної влади;
- проведення гуманітарної інтервенції, яка припускає участь у військових діях на стороні і/або для допомоги бунтуючого регіону;
- пряма участь у війні на стороні сепаратистського регіону.

М'яка підтримка поділяється на м'яку активну та м'яку пасивну. М'яка пасивна підтримка виявляється в існуванні поруч держави з населенням спорідненого етносу сусідньої держави і бажуючого об'єднання в єдину державу, а також в наявності

діаспори, яка фінансово і політично може підтримувати сепаратистський регіон держави. М'яка активна підтримка може проявлятися наступним чином: економічна (фінансування боротьби; фінансування НДО), технічна (постачання озброєнь), гуманітарна (налагодження зв'язків з етнічно спорідненим народом в галузі культури, науки і освіти, фінансування освітніх програм, наукових проектів, стажувань; підтримка на міжнародній арені, засудження центральної влади у світових організаціях ООН, ОБСЄ; будівництво об'єктів єдиного віросповідання (православних/католицьких храмів, мусульманських мечетей), інформаційна (демонізація центральної влади). Подібна підтримка може здійснюватися як під час латентної так й активної фази конфлікту [12, с. 265].

Сьогодні існують держави, які зацікавлені в посиленні своїх глобальних/регіональних позицій через послаблення позицій інших держав. На сучасному етапі серед таких держав ми можемо назвати США та Росію, причому, якщо США проводять цю політику не в регіоні, до якого належать географічно, то РФ активно діє на пострадянському просторі, вважаючи його зоною відповідальності та своїх інтересів.

На сьогоднішній день в Україні існують регіони, в яких потенційно може проявлятися екзогенний вплив з боку інших держав, а саме Буковина, Закарпаття, Донбас. Якщо перші два відчують м'який вплив, то Донбас відчуває жорсткий вплив, оскільки там відбуваються військові дії. Отже, детальний аналіз екзогенного чинника впливу на сепаратистські тенденції в вищеперелічених регіонів, є доволі актуальним.

Якщо не приймати до уваги події на Донбасі, найрадикальнішою виглядає ситуація в Закарпатті. Найсильнішого впливу цей регіон зазнає від сусідньої Угорщини. В Україні мешкає 163.100 угорців або 0,3% від всього населення, в Закарпатській області – 151.500, функціонує 103 навчальних заклада, де навчання ведеться угорською мовою. В 2004 році відкрита у м.Ужгород угорськомовна гімназія [15, с. 36].

В регіоні також діє 87 бібліотек, в яких 408 тисяч примірників книг угорською мовою, 76 клубних закладів, створено 395 колективів художньої самодіяльності, діє угорський драматичний театр ім. Дюли Йєша в м. Берегове. В області встановлено понад 60 пам'ятників та пам'ятних знаків угорським політичним та культурним діячам. Серед депутатів обласних, місцевих та районних рад 12,8% депутатів угорці, угорською мовою виходить 13 періодичних видань, діє 13 обласних громадських об'єднань, на загальнодержавному рівні діє Демократична Спілка угорців України [15, с.37].

В Україні діють біля 50 угорських товариств, з них 28 – на Закарпатті., серед найбільш чисельних є Демократична Спілка угорців України – 10 тисяч, Товариство угорської культури Закарпаття – 22 т., Товариство угорської інтелігенції Закарпаття – 1500 т., Форум угорських організацій Закарпаття – 10 т., Закарпатське угорськомовне педагогічне товариство – 1200т., Закарпатське угорськомовне наукове товариство – 79, Закарпатське угорське товариство студентів та молодих дослідників – 90, Спілка угорських журналістів Закарпаття – 862, Закарпатська угорська асоціація скаутів – 500, Спілка угорських бібліотекарів Закарпаття – 124, Закарпатське угорське товариство працівників охорони здоров'я – 94, Форум угорських організацій Закарпаття, Спілка угорських підприємців Закарпаття [4, с.236].

Також в Україні існує 4 газети і 7 журналів на угорській мові, в Берегівському педагогічному інституті, в Ужгородському національному університеті та Мукачівському педагогічному інституті можна навіть отримати вищу освіту угорською мовою. Активно працюють і національні угорські організації, причому деякі з них також абсолютно відкрито висувають політичні вимоги створення угорської автономії [13].

В 2010 році в Угорщині були прийняті поправки до закону про громадянство, згідно з яким угорці всього світу мають право подати заявку на отримання угорського

громадянства із спрощеними умовами. Угорщина видає свої паспорти громадянам України, не дивлячись на заборону про подвійне громадянство та використовуючи прогалини в українському законодавстві.

Позиція офіційного Будапешту є стриманою, але в ній відчувається бажання поставити дискусію про приналежність Закарпаття на порядок денний [2].

Міхаль Баєр, колишній Надзвичайний і Повноважний Посол Угорщини в Україні заявив, що «якщо згадати нашу історію, то угорський народ болісно переживав той факт, коли в результаті Першої світової війни величезні території були відрізані від історичної Угорщини, і досить великі компактні групи угорців стали враз «етнічними угорцями», що проживають в сусідніх країнах. Ми два рази як мінімум висловилися на адресу України – з приводу того, що у нас немає ніяких територіальних вимог і не буде. Однак наш уряд завжди звертало увагу на те, щоб зберігати, підтримувати, розвивати відносини не тільки з сусідніми країнами, а й з етнічними угорцями, які проживають в них.

Існує фонд «Друзі Угорщини», який діє під егідою уряду і ставить завдання щодо зміцнення національної ідентичності діаспори. На Закарпатті існують селища, де 98% або 100% – етнічні угорці. Там ні на якій мові не говорять, крім угорського. І наш уряд вважає дуже важливим, щоб в якійсь мірі зміцнювати культурну націю» [5, с. А3].

Доволі активно представники влади Угорщини використовують м'який чинник для впливу на Закарпаття.

Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан в рамках неофіційного одноденного візиту 26 квітня 2013 року відвідав місто Берегове в Закарпатській області України. В ході поїздки Орбан підписав угоду з керівництвом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II в Берегово, що означає надання 500 мільйонів форинтів (1,7 мільйона євро) вузу з бюджету Угорщини.

Рішення угорської влади про фінансування даного інституту в м. Берегове розглядається в Будапешті як частина системи з надання підтримки діяльності етнічних угорців в інших країнах в сфері освіти і культури. Уряд Угорщини має намір перетворити Закарпатський угорський інститут в ВНЗ найвищого рівня, відкрити в ньому нові факультети і розширити сферу дослідницької роботи. Будапешт надає гроші для розвитку інфраструктури ВНЗ і підтримки зв'язків з інститутами та університетами в самій Угорщині [11].

Політика Угорщини стосовно Закарпатського питання активізувалося під час подій у Криму в 2014 році.

Будапешт заявив про необхідність автономії і подвійного громадянства для угорців, які живуть в сусідніх країнах, зокрема в Україні. При цьому в МЗС Угорщини раніше заявляли про незмінну підтримку територіальної цілісності і суверенітету України. Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан зажадав автономії і подвійного громадянства для угорців, які проживають на території України. «Ми розглядаємо угорське питання як європейське питання. Угорці, які живуть в Карпатському регіоні, мають право на подвійне громадянство, на національну спільність і на автономію», – таку думку висловив Орбан, виступаючи в парламенті. «Положення 200 тисяч етнічних угорців, які живуть на Україні, надає цьому питанню особливої гостроти. Також вони повинна отримати можливість самоврядування. Це наші чіткі очікування від нової України, яка зараз виникає», – зазначив прем'єр. 27 березня 2014 року близько дипвідомства Угорщини зібралися близько 300 осіб з плакатами «Самовизначення Закарпаття!», «Угорщина вимагає повернення Закарпаття!», «Даєш право на самовизначення, Крим – Росії, Закарпатті – Угорщині!» [1].

Того ж року активізувалися не лише угорці, а й русини, які провели конгрес стосовно статусу Закарпаття. Учасники Конгресу Всесвітньої ради угорців і Всесвітньої

ради Підкарпатських русинів прийняли звернення до Європарламенту, уряду Угорщини та владі України з проханням визнати підсумки референдумів, які пройшли в Закарпатті в 1991 році [8]. Можна зробити висновок, що сьогодні Угорщина використовує групу м'яких чинників для того щоб збільшити на Закарпатті свою культурну та економічну присутність.

Іншим регіоном, який відчуває вплив сусідньої держави є Буковина, а саме Чернівецька область.

На світанку української незалежності територіальне питання з Румунією було на порядку денному. Як зазначає в своїх спогадах А.Зленко, на політичному рівні Румунія намагалася розвивати партнерські відносини з Україною, але на представників влади точився тиск з боку радикальних політиків. 27 вересня 1992 року в Румунії повинні були відбутися президентські вибори, деякі кандидати офіційно внесли в свої програми пункт про необхідність тиску на Україну для прискорення повернення «ісконно румунських земель» [6, с.90].

На референдумі 1991 року переважна більшість буковинців проголосувала за незалежність України. Референдуму передувала гостра ідейна боротьба, в якій досить активними були антиукраїнські сили. Вони намагалися агітувати мешканців молдавських та румунських сіл голосувати проти незалежності України. Ситуацію ускладнював той факт, що з боку деяких політичних сил сусідніх держав висувалися територіальні претензії до України, лунали заклики до передачі Чернівецької області Румунії [9, с. 300].

В 1993 році МЗС Румунії направив Києву ноту, якою оголосив неправомірним Договір про режим радянсько-румунського державного кордону від 1967 року, а потім, в 1994 році Бухарест взагалі денонсував цей договір. З тих пір де-факто Румунія не визнає повоєнного поділу Європи, претендуючи у тому числі і на українські території. Хоча у 2003 році Україна підписала з Румунією базовий договір про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань, яким підтверджена лінія державного кордону, визначена в 1961 році (це відкрило Румунії дорогу в НАТО і ЄС). Договір підписано на 10 років, тобто до 2013 року, з правом подальшої пролонгації кожні 5 років. Однак на сьогодні ми чуємо від вищого керівництва Румунії заяви, що прямо суперечать змісту цього документа [14].

Становище в регіоні суттєво ускладнювало ще й те, що такі радикальні вимоги з боку сусідньої Румунії висувалися лише окремими громадськими організаціями, зокрема Об'єднаннями емігрантів із Буковини та Бессарабії, але й підтримувалися впливовими політичними партіями, ієрархами Румунської православної церкви. Нарешті вони знайшли відверту політичну підтримку на рівні уряду та парламенту Румунії. За таких умов окремі лідери та активісти румунської громади області розгорнули пропагандистську діяльність, спрямовану на обґрунтування можливості та доцільності відокремлення Чернівецької області від України з подальшим приєднанням цієї території до Румунії або принаймні на ствердження «незаконності» її перебування у складі України з необхідністю подальшого перегляду такого становища. Така діяльність становила загрозу національному суверенітету й територіальній цілісності України, викликала зростаючу напругу в стосунках між основними етнічними громадами регіону, насамперед між українцями та румунами. Лише з підписанням базового політичного договору між Україною та Румунією у 1997 році, на що румунська сторона наважився лише під тиском необхідності виконати умови вступу до НАТО, загрозливий розвиток двосторонніх відносин став поступатися більш позитивним тенденціям у взаєминах між країнами. Загроза сепаратизму почала втрачати політичну актуальність, що, проте, не означає її повного усунення як потенційної небезпеки для регіональної стабільності. Адже в сучасній Румунії продовжують залишатися впливовими ті політичні сили, які

розглядають нинішні кордони Румунії як тимчасові. Ці сили поважно представлені в парламенті, в провідних політичних партіях, у впливових засобах масової інформації, а також у різноманітних структурах громадянського суспільства, румунській православній церкві. Ідея Великої Румунії глибоко закорінена у політичну свідомість як чималої частини румунської національної еліти, так і до певної міри пересічних громадян. Вона стала частиною національного міфу румунів, «сакральною» складовою їх національно-державної ідентичності [10, с.16].

Офіційний Бухарест, незважаючи на неодноразові зміни президентів та політичних коаліцій, не залишав без особливої уваги це питання. Така політика переслідує декілька цілей. По-перше – для низки румунських політичних партій тема буковинсько-бессарабських територій – це важлива складова арсеналу засобів боротьби за голоси виборців. По-друге, наполегливе створення та пропагандистське підживлення іміджу історично «скривдженої» Румунії до деякої міри дозволяє дипломатії сусідньої держави тиснути на громадську думку та політичну позицію своїх європейських союзників, використовуючи цей тиск на взаємини з Україною та Молдовою. По-третє, використовуючи фактор румунської діаспори у контексті політики піклування про національно-культурне життя співвітчизників за кордоном, румунський істеблішмент має змогу використовувати цей важіль додаткового впливу задля лобіювання своїх інтересів не лише у прикордонні, на регіональному рівні, але й деякою мірою на національному рівні у взаєминах з країнами-сусідами.

Пріоритетом Румунії безпосередньо стосовно Чернівецької області залишається політика всебічної підтримки національно-культурного розвитку румунської громади з метою збереження її національно-культурної ідентичності. Важливим завданням політики Румунії є подальша підтримка румунської національної громади, її інституцій самоорганізації, національно-культурних товариств. Свого часу депутат ВРУ І. Попеску лобіював питання автономії якщо не для всієї області, то принаймні для окремих регіонів. Основними каналами підтримки румунської громади та її зв'язків із Румунією залишатиметься й надалі освітньо-культурна діяльність. Свого часу були суперечності з встановленням пам'ятника Штефану Великому [10, с. 18].

В галузі культурного впливу румунська сторона й надалі буде порушувати питання про збільшення інституцій та форм культурної репрезентації румунської громади в області. Йдеться про ідею створення румунського театру, музичного колективу румунських народних інструментів, відкриття румунської обласної бібліотеки, заснування музею румунського класика М. Емінеску [10, с. 19].

Між Україною та Румунією функціонує транскордонне співробітництво в межах єврорегіону «Прут». Але рівень цього транскордонного співробітництва показує суттєву невідповідність інтересів та очікувань країн-засновниць. Для української сторони першорядне значення мають економічні та екологічні аспекти транскордонного співробітництва. Для румунської сторони створення цього єврорегіону було зумовлено бажанням отримати додатковий, до того ж цілком легальний за змістом і пристойний за іміджевою формою важіль впливу на ситуацію у прикордонні України, заселеному румунами – громадянами України [10, с.20].

Також як і Угорщина, Румунія багато робить в контексті надання румунського громадянства громадянам України. В кінці 2009 року парламент Румунії прийняв нову редакцію закону про громадянство, в якій спрощений порядок надання громадянства для жителів сусідньої Молдови та України. Зокрема, стаття 37 цього закону говорить: «Іноземні громадяни та особи без громадянства, які були позбавлені румунського громадянства до 22 грудня 1989 року по різним, незалежним від них причин, а також їхні нащадки, мають право на повернення громадянства Румунії». Тобто, згідно з цим положенням, одержати румунське громадянство мають право всі мешканці Чернівецької

області до Дністра, чії батьки (або бабусі-дідусі) до 28 червня 1940 проживали в цій місцевості і були громадянами Румунії. Паспорт Румунії як члена ЄС дає можливість вільно пересуватися по Європі, що робить його бажаним навіть для тих громадян України, які не є етнічними румунами, і не відчують ніякого культурного єднання з «історичною батьківщиною». Крім того, кількість членів комісії дирекції видачі громадянства, що розглядають заявки на отримання румунського паспорта, з 2010 року було збільшено з восьми до п'ятнадцяти, що має підвищити швидкість розгляду заявок, також для цього відкриті і додаткові філії дирекції в східних районах Румунії.

Говорити про конкретні результати цього процесу проблематично: кількість розданих на українській території румунських паспортів не вкаже ніхто. Румунська сторона на 2010 рік визнала роздачу не більше 4 тис паспортів, в ЗМІ з посиланням на «непублічні» дані СБУ називалася цифра понад 50 тис. У реальності це означає, що Київ навіть приблизно не знає, з проблемою якого саме масштабу має справу.

Таким чином, на думку Д. Тимчука, створюються умови для вторгнення румунських військ на «свою» територію. При цьому фактично для захоплення Чернівецькій області цілком достатньо мінімальної військової сухопутної угруповання при умовності скритності її зосередження в прикордонних районах і раптовості вторгнення [14].

На тлі політичної кризи, яка розпочалась в Україні в кінці 2013 – на початку 2014 року, іредентистські заяви в Румунії почали звучати ще частіше. Румунська щоденна газета *Adevarul* («Правда») закликала владу країни «захистити співвітчизників, які проживають на території України» і окупувати «колишні румунські території» - Північну Буковину, Герцевській округ і Південну Бессарабію.

Румунське видання пише далі: «Україна – штучне, неоднорідне держава, що постала на руїнах СРСР, з майже 24-річною історією, щодо якої Румунія має найбільші територіальні претензії, може розділитися надвоє зовсім в недалекому майбутньому, а країна тихо сповзає до реальної громадянської війни» [3].

Отже, що стосується Румунії та Угорщини, ці дві країни протягом 25 років незалежності України інвестували в розвиток угорської та румунської іреденти, що надалі може слугувати приводом для таких саме дій, що відбулися в 2014 році в Криму.

Що стосується Донбасу, слід зазначити, що м'яка сила з боку РФ протягом усього періоду незалежності України, використовувалася дуже слабо. Відверто проросійські партії чи громадянські об'єднання, що виступали за тісне політико-економічне співробітництво з Росією, підтримки не отримували. Проросійський чинник тут здебільшого використовувався Партією регіонів для «подкупу» проросійського електорату, якій, проголосувавши за передвиборчі обіцянки, не був задоволений тим об'ємом співробітництва між Росією та Україною, про яке заявляли представники Партії регіонів.

Після подій 2014 року та дестабілізації політичної ситуації на Сході України, Росія на дипломатичному та військовому рівні почала підтримувати сепаратистські сили в Донецькому та Луганському регіонах. Проведення переговорів у нормандському форматі, підписання Мінських угод може розглядатися як м'який екзогенний вплив. Разом із гуманітарною допомогою, мешканці регіонів отримують підручники та книги російською мовою. Крім того, ці регіони увійшли у рублеву валютну зону, що також може розглядатися як м'який вплив на населення бунтівних регіонів.

Таким чином, слід зазначити, що використання м'якої сили країнами, що межують із Україною та на території якої мешкає значна кількість етнічних угорців, румунів та росіян, може виявитися тим чинником впливу на формування культурної та етнічної ідентичності вищезазначеного населення, що може привести до катастрофічних наслідків для України на кшталт ситуації з Кримом. Тому, керівництво держави

повинно, з одного боку, мінімізувати культурний екзогенний вплив на громадян України, не порушуючи їх громадянські права, а з іншого боку, надати такі умови, щоб представники етнічних меншин вважали мешкання на території України комфортним та безпечним.

Список використаної літератури

1. Будапешт заявил о готовности действовать по крымскому сценарию [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://politikus.ru/v-rossii/19112-budapesht-zayavil-o-gotovnosti-deystvovat-po-krymskomu-scenariyu.html> ; Budapesht zayavil o gotovnosti deystvovat po krymskomu stsensariyu [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://politikus.ru/v-rossii/19112-budapesht-zayavil-o-gotovnosti-deystvovat-po-krymskomu-scenariyu.html>

2. Венгрия выдает паспорта украинцам из-за пробелов в законах Украины, - посол [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://censor.net.ua/news/201015/vengriya_vydaet_pasporta_ukraintsam_izza_probelov_v_zakonah_ukrainy_posol ; Vengriya vydaet pasporta ukraintsam iz-za probelov v zakonakh Ukrainy, - posol [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : http://censor.net.ua/news/201015/vengriya_vydaet_pasporta_ukraintsam_izza_probelov_v_zakonah_ukrainy_posol

3. В Румынии уже заговорили о возвращении "своих" земель в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vesti.ua/strana/34563-v-rumynii-uzhe-zagovorili-o-vozvrahenii-svoih-zemel-v-ukraine> ; V Rumynii uzhe zagovorili o vozvrashchenii "svoikh" zemel v Ukraine [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://vesti.ua/strana/34563-v-rumynii-uzhe-zagovorili-o-vozvrahenii-svoih-zemel-v-ukraine>

4. Гетьманчук М. Угорська національна меншина в Україні: правові засади політичної суб'єктності : моногр. / М. Гетьманчук, В. Грищук, Н. Шипка. – Львів: ЛьвДУВС, 2008. – 408 с. ; Hetmanchuk M. Uhorska natsionalna menshyna v Ukraini: pravovi zasady politychnoi subiektnosti : monohr. / M. Hetmanchuk, V. Hryshchuk, N. Shypka. – Lviv: LvDUVS, 2008. – 408 s.

5. Денисенко Л. «О «Йоббике» в парламенте и трех раундах для президента / Л. Денисенко // 2000. – 2013. – №3. – С.А3 ; Denisenko L. «O «Yobbike» v parlamente i trekh raundakh dlya prezidenta / L. Denisenko // 2000. – 2013. – №3. – S.A3

6. Зленко А. М. Дипломатия и политика. Украина в процессе динамичных геополитических перемен / А. М. Зленко. – Харьков : Фолио, 2004. – 559 с. ; Zlenko A. M. Diplomiya i politika. Ukraina v protsesse dinamichnykh geopoliticheskikh peremen / A. M. Zlenko. – Kharkov : Folio, 2004. – 559 s.

7. Ильин М. Формирование новых государств: внешние и внутренние факторы консолидации [Электронный ресурс] / М. Ильин, Е. Мелешкина, А. Мельвиль // Полис. Политические исследования. – 2010. - №3. – С. 26-39. – Режим доступа : <http://polisnew.isras.ru/files/File/2010/3/3.pdf> ; Ilin M. Formirovanie novykh gosudarstv: vneshnie i vnutrennie faktory konsolidatsii [Elektronnyy resurs] / M. Ilin, Ye. Meleshkina, A. Melvil // Polis. Politicheskie issledovaniya. – 2010. - №3. – S. 26-39. – Rezhim dostupa : <http://polisnew.isras.ru/files/File/2010/3/3.pdf>

8. Конгресс венгров и русинов призвал решить вопрос о статусе Закарпатья [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ria.ru/world/20140913/1023932332.html#ixzz3EEcR2BIV> ; Kongress vengrov i rusinov prizval reshit vopros o statuse Zakarpatya [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://ria.ru/world/20140913/1023932332.html#ixzz3EEcR2BIV>

9. Костишин С. Буковина: історичний нарис / С. Костишин. – Чернівці : Зелена Буковина, 1998. – 416 с. ; Kostyshyn S. Bukovyna: istorychnyi narys S. Kostyshyn. – Chernivtsi : Zelena Bukovyna, 1998. – 416 s

10. Круглашов А. Відповідно до європейського рівня можливостей / А. Круглашов // Політика і час. – 2005. – №5. – С.15-26 ; Kruhlashov A. Vidpovidno do yevropeiskoho rivnia mozhlyvostei / A. Kruhlashov // Polityka i chas. – 2005. – №5. – S.15-26

11. Прем'єр Венгрії привез дєнги венгерському інституту в Україні и пообещал поддержку аналогичным вузам [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://finugor.ru/node/40896> ; Premer Vengrii privez dengi vengerskomu institutu v Ukraine i poobeshchal podderzhku analogichnym vuzam [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://finugor.ru/node/40896>

12. Рябінін Є. В. Екзогенні чинники етносепаратистських процесів: теоретичний аспект / Є. В. Рябінін // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. – 2015. – № 12. – С. 263-270 ; Riabinin Ye. V. Ekzohenni chynnyky etnoseparatystskykh protsesiv: teoretychnyi aspekt / Ye. V. Riabinin // Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Istorii. Politolohiia. – 2015. – № 12. – S. 263-270

13. Семенов А. Венгерский сепаратизм в Закарпатье - угроза национальной безопасности Украины [Электронный ресурс] / А. Семенов // Дискуссионный клуб САММИТ. – Режим доступа : <http://dc-summit.info/temy/bezopasnost/2190-vengerskij-separatizm-v-zakarpate.html> ; Semenov A. Vengerskiy separatizm v Zakarpate - ugroza natsionalnoy bezopasnosti Ukrainy [Yelektronnyy resurs] / A. Semenov. – Rezhim dostupu : <http://dc-summit.info/temy/bezopasnost/2190-vengerskij-separatizm-v-zakarpate.html>

14. Тимчук Д. Румунія проти України: сценарії воєнного конфлікту [Електронний ресурс] / Д. Тимчук. – Режим доступу : <http://svit24.net/politic/77-politic/1956-konflkt-ukrani-z-rumunyu> ; Tymchuk D. Rumuniia proty Ukrainy: stsenarii voiennoho konfliktu [Elektronnyy resurs] / D. Tymchuk. – Rezhym dostupu : <http://svit24.net/politic/77-politic/1956-konflkt-ukrani-z-rumunyu>

15. Євчак Ю. Б. Реалізація в Закарпатській області положень Протоколів Міжурядових комісій (Українсько-Угорської, Українсько-Словацької) з питань забезпечення прав національних меншин / Ю. Б. Євчак. - Ужгород, 2007. - 82 с. - (Інформаційний бюлетень Відділу у справах національностей Закарпатської обласної державної адміністрації та Центру культур національних меншин ; Спец.вип.[1]) ; Yevchak Yu. B. Realizatsiia v Zakarpatskii oblasti polozhen Protokoliv Mizhuriadovykh komisii (Ukrainsko-Uhorskoi, Ukrainsko-Slovatskoi) z pytan zabezpechennia prav natsionalnykh menshyn / Yu. B. Yevchak. - Uzhhorod, 2007. - 82 s. - (Informatsiyniy biuleten Viddilu u spravakh natsionalnostei Zakarpatskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii ta Tsentru kultur natsionalnykh menshyn ; Spets.vyp.[1])

Стаття надійшла до редакції 05.10.2016 р.

Y.Ryabinin

EXTERNAL INFLUENCE FACTORS ON THE INCREASE OF ETHNOSEPARATISM PROCESSES IN UKRAINE

The article is devoted to such a pressing problem as separatism. Some experts say that separatism is a problem of the past, but the author emphasizes that the XXI st century will be the century of identification factor increasing that will influence the nationalistic issues. It is underlined that the separatism could be catalyzed not only by inner factors but also by outside ones, especially nowadays, when the structure of the world is being changed by the influential actors of the foreign affairs. In some cases the world community doesn't pay attention to the genocide cases that take place in the countries and regions that are not important for the political world due to geopolitical or resource reasons. The author analyzes external factors that can lead to the ethnoseparatism conflict in the country and constituents of the external factors influence. The author makes out the classification of external factors. Besides, the author analyzes the external factors that influence the increase of the ethnoseparatism processes in Ukraine. Such states as Hungary, Romania and Russia use soft power factors in

order to influence the regions of Ukraine that have common borders with above-mentioned states. So the author makes a conclusion that nowadays it is really necessary for the authorities of Ukraine to pay attention to such issues as soft power because it may lead to the same problems that Ukraine had in 2014 with the Crimea.

Key words: *separatism, external factors, Russia, Hungary, Romania, ethnoseparatism conflict.*

УДК 327.5 (045)

Є.В. Рябінін, І.С. Кульчіковський

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ РЕГІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ЦЕНТРАЛЬНОАЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті аналізуються нові загрози та виклики XXI століття (регіональні і локальні конфлікти, міжнародний тероризм, наркоторгівля, сепаратизм, територіальні суперечки, проблема водопостачання та ін.) в Центральномозійському регіоні, що вимагають ефективної стратегії регіональної безпеки від держав Центральної Азії.

Розглядаються головні механізми забезпечення регіональної безпеки в Центральномозійському регіоні в рамках діяльності таких інститутів, як ОДКБ, ШОС і СНД. Підкреслюється необхідність організованої, довірчої і згуртованої діяльності держав-членів ОДКБ, ШОС і СНД з метою ефективного вирішення проблем, які розхитують основи безпеки і стабільності в Центральномозійському регіоні.

Ключові слова: *регіональна безпека, безпека, Центральномозійський регіон, виклик, проблема, ОДКБ, ШОС, СНД.*

XXI століття демонструє стійку тенденцію щодо розширення спектра проблем, які мають негативний вплив на стан міжнародної безпеки. Більшість з них носить транснаціональний характер. Зрозуміло, що поодиноці жодна з держав, яке б високе місце вона не займала у світовій ієрархії, не в змозі ізолювати себе від породжуваних ними загроз. Тому, на теперішньому етапі розвитку міжнародної системи, коли взаємозалежність держав зросла як ніколи, необхідно об'єднання зусиль для нейтралізації таких загроз, оскільки лише спільна робота може гарантувати успіх у цій справі.

Сьогодні з'явилися принципово нові загрози і виклики, які були відомі і раніше, проте набули глобального характеру, такі, як тероризм і сепаратизм, національний, релігійний та інші форми екстремізму, наркоторгівля і організована злочинність, незаконний обіг зброї, регіональні конфлікти, екологічні катастрофи, неконтрольована міграція та епідемії. Всі ці проблеми існували і раніше, але в епоху глобалізації, коли світ став набагато більш взаємозалежним, вони стали швидко набувати універсальний характер. Одночасно вони значно більшою мірою зачіпають повсякденне життя мільярдів людей. Варто відзначити, що ці загрози і виклики залишаються актуальними і в повній мірі відносяться до Центральномозійського регіону і прилеглим до нього районам, де проблеми забезпечення безпеки в даний час набувають особливої актуальності. Не випадково вони стають предметом дискусій, в ході яких робляться спроби визначити роль, місце і можливості діючих на цьому просторі міжнародних структур у справі підтримання тут стабільності. Цим й обумовлюється актуальність статті.